

תורת אמך

ביאורי סוגיות והדרכה לימודית

מסכת ביצה

פרק ראשון

פתיחה למסכת ביצה

נכתב בסייעתא דשמיא
על ידי

אליהו מאיר ליפשיץ
ב"ר חיים שמאי ז"ל

ישיבת ברכת משה, מעלה אדומים

© כל הזכויות שמורות למחבר

מהדורה ראשונית ללא הגהה

סוגיה כה: הפרשת תרומות ומעשרות ממלילות

רקע

סוגייתנו אינה קשורה לדיני יום טוב, ולכן נלמד פשוט גמ' בלבד. להבנת הגמ' נקדים הקדמה קצרה בדיני תרומות ומעשרות:

שלושה שלבים בחיוב תרומות ומעשרות:

א. עונת המעשרות – הפירות גדלו לשלב שהם ראויים לאכילה. לכל פרי יש את עונת המעשרות שלו. עונת המעשרות של תבואה, שהיא צמחה לשליש גידולה המכסימאלי. הרבה פעמים אנו מוצאים את המונח "הבאת שלישי" כתחליף לשם "עונת המעשרות".

ב. גמר מלאכה – המעשה שמסיים את תהליך ייצור הפירות, ומכינו לשיווק. בתבואה רגילים לאחר שדש את השיבולים וזרה אותם לרוח, לאסוף את הגרעינים בערמה, ולהחליקה, מעשה זה הוא גמר מלאכת התבואה. מעשה זה נקרא מירוח, והרבה פעמים אנו מוצאים את המונח "מירוח" כתחליף לשם "גמר מלאכה".

ג. קביעות למעשר – ששה דברים קובעים את הפירות למעשר מדרבנן, ודבר אחד קובע מהתורה. מהתורה רק "ראיית פני הבית" – הכנסת הפירות לבית דרך פתחו – קובעת את הפירות למעשר. מדרבנן גם הכנסתם לחצר, מכירתם, בישולם, נתינת מלח, הפרשת תרומה וכניסת השבת, קובעים את הפירות למעשר.

פירות שלא הגיעו לעונת המעשרות פטורים מתרומות ומעשרות, ומותר לאוכלם אפילו אכילת קבע. פירות שהגיעו לעונת המעשרות מותר לאכול מהם אכילת עראי, ואסור לאכול מהם אכילת קבע. פירות שנגמרה מלאכתם וראו פני הבית אסורים מהתורה אפילו באכילת ארעי, עד שיפריש תרומות ומעשרות. אם נגמרה מלאכתם והוקבעו למעשר על ידי חצר, קנין, בישול, מלח הפרשת תרומה ושבת, אסורים באכילת עראי מדרבנן בלבד נע"פ הרמב"ם הל' מעשר פ"ג הל' א-ג, פ"ד הל' א-ב. הראב"ד פ"ג הל' ב, פ"ד הל' א, חולק וסובר שגמר מלאכה מחייב מהתורה אף ללא ראיית פני הבית].

גמר מלאכה נקבע על פי הנורמה המקובלת. בסוגייתנו מחלוקת במקרה שאדם לוקח תבואה, ובמקום לדוש אותה בשדה ולעשות ממנה כרי ולמרחו, לוקח לביתו שיבולים ומולל מלילות, זאת אומרת מוציא את הגרעינים מהשיבולים באצבעותיו. רבי יוסי ברבי יהודה סובר שכיוון שלא מירח אותם, הם פטורים ממעשר, ומותר לאכול מהם אכילת עראי. רבי סובר שמלילת המלילות היא גמר מלאכה, האוסרת עליו אכילת עראי.

מקורות

- א. גמ' יב:-יג: "אושפזיכניה דרבא בר רב חנן הוה ליה אסורייתא דחרדלא... לא אדגן"
 ב. רמב"ם הל' מעשר פ"ג הל' ה